

TARTU UNIVERSITET

Humanistiska och konstnärliga fakulteten
Institutionen för främmande språk och kulturer
Avledningen för skandinavistik

(Svenska språket och litteraturen)

Akta dig för piraterna!

Karaktärsanalys baserad på Frida Nilssons bok *Ishavspirater*
BA - uppsats

Kersti Tammemägi
Handledare: Antonina Kostina

Tartu 2024

1. Innehållsförteckning

1. Innehållsförteckning	2
1. INLEDNING	4
1.1. Syfte och frågeställningar.....	5
1.2 Metod.....	5
2. BAKRUND OCH MATERIAL.....	7
2.1 Frida Nilsson	7
2.2 Ishavpirater	8
3. TIDIGARE FORSKNING.....	10
4. TEORI.....	12
4.1 Barnlitteratur	12
4.2 Karaktärer i barnböcker	13
4.2.1 <i>Huvudperson (protagonist) eller biperson</i>	13
4.2.2 <i>Statisk eller dynamisk</i>	13
4.2.3 <i>Platt eller rund</i>	14
4.2.4 Genus, kön och könsroller	14
5. Analys	17
5.1 Karaktärsanalys	17
5.1.1 Siri.....	17
5.2.2 Einar.....	19
5.3.1 Duva.....	22
5.4.1 Nanni.....	24
5.5.5 Fredrik.....	27

5.6.1 Piratkapten Vithuvud	29
6. Diskussion av resultat	32
7. Sammanfattning	36
8. Resüme	38
9. Käll – och litteraturförteckning:	40
10. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks	44
ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks	44
11. Kinnitus	45

1. INLEDNING

Barnlitteratur spelar en viktig roll för barns utveckling och socialisering. Särskilt viktig är hur barn lär sig av berättelser. Genom böcker och berättelser får barn möjlighet att möta olika litterära karaktärer, miljöer, språket och utforska olika livssituationer. Därför är det viktigt att analysera hur karaktärer och olika könsroller presenteras i barnlitteraturen. Det är särskilt viktigt i dagens samhälle och det blir mer och mer relevant att visa hur olika litterära personer i boken bryter traditionella könsroller för att skapa mångfald. Mångfald som presenteras i barnböcker är ett viktigt ämne eftersom det påverkar hur barn förstår och formar sin förståelse av kön och det beteende som uppstår. Könsroller är ett mycket omdiskuterat ämne och har fått ökad uppmärksamhet i dagens samhälle.

Könsroller är en viktig aspekt då de relaterar till könsförväntningar och normer. Att förklara dem för barn redan i barndomen är avgörande för att de ska förstå bland annat jämlikhet, vilket innebär att alla kön har samma rättigheter i samhället. Könsroller är förväntningar och normer förknippade med kön som förändras över tid, kulturer och samhällen. Historiskt sett har det funnits förväntningar på att kvinnor ska ta hand om barn och hem, medan män arbetar utanför hemmet. Barnlitteratur har en viktig roll i barns utveckling genom att introducera dem för världen.

När det diskuteras om könsroller är det viktigt att barnböcker speglar mångfald och presenterar olika stereotyper. Det finns barnböcker som skildrar traditionella könsroller, där pojkar och flickor, kvinnor respektive män agerar enligt stereotyper (pojkar är stygga och modiga, flickor är söta, kvinnor spelar rollen som hemmafruar och män arbetar och tar hand om familjen).

Det finns säkert vuxna som tycker att barn inte behöver veta om könsroller, men det finns också de som anser att införandet av könsroller bör börja i barndomen. Sådana böcker hjälper barn att förstå att könsroller inte är stela och inte kan föreskrivas eftersom människor är olika.

Förutom könsroller och mångfald är viktig hur barn ser sig själva och världen omkring sig. Barn upptäcker världen genom sina sinnen och sin obegränsad fantasi. Barnböcker fungerar

som portaler till nya, spännande, okända världar och genom dem kan barn upptäcka nya idèer, möta mystiska varelser och lära sig om olika kulturer och historiska tidsperioder.

Det finns många olika genrer inom barnlitteraturen, en av dem är äventyrsberättelser. Att resa utmanar ofta människor, och sann personlighet avslöjas bäst när man träffar främlingar, liksom när man utsätts för oväntade situationer och olika miljöer. Därför valde jag en samtida barnbok som mitt empiriska material för att analysera könsrollspresentationer och hur framställs olika bokkaraktärer. Frida Nilsson har skrivit barnboken *Ishavspirater* (2015), där hon presenterar en mängd olika belysande karaktärer, vars handling utspelas på en resa där huvudpersonens lillasyster blir kidnappad och hon ger sig i väg för att rädda henne.

1.1. Syfte och frågeställningar

Det diskuteras om könsroller och genusmönster både i samhället och i del av litteratur. Könsroller framställs likaså i somliga barnlitteraturer. Mitt syfte med denna uppsats är att analysera hur framställs sex utvalda karaktärer i skönlitterär barnbok *Ishavspirater* och hur förhåller sig gestaltningen av karaktärerna till de traditionella könsmönstren.

Min frågeställning är följande:

- Hur framställs de utvalda karaktärerna i boken?
- Hur förhåller sig gestaltningen av karaktärerna till de traditionella könsmönstren?

1.2 Metod

Jag ska analysera karaktärerna med hjälp av Maria Nikolajevas analysredskap och abstrakta motsatsschema (Nikolajeva, 1998: 65). Det betyder att jag ska förklara först begrepp som jag använder och så analysera de sex utvalda karaktärer från boken.- De utvalda karaktärerna består av två barn av olika kön samt två kvinnliga och två manliga karaktärer. Dennavariation ger möjligheten att presentera olika analytiska perspektiv. Därefter ska jag använda Nikolajevas analysredskap och se hur karaktärerna gestaltas i boken *Ishavspirater*.

För att göra det tar jag upp viktiga ställen i boken som ska belysa hur författare har genom texten framställt de selekterade karaktärerna och samt hur textens språkliga innehåll påverkar utvalda karaktärernas attityd och deras egenskaper. Genom textanalys kan jag analysera hur de sex utvalda karaktärerna framställs i boken och om de förhåller traditionella könsmonster, vilket är målet för min analys.

Som metod använder jag kvalitativ textanalys med fokus på textens innehåll och tolkning.

Enligt Malmö Universitetslektor i pedagogik Pär Widèn är textanalys en metod där olika typer av av texter och arkivmaterial studeras och analyseras. Textanalys innebär att välja och presentera innehåll från olika texttyper med syftet att skapa kunskap om textens betydelse utifrån dessa forskningsproblem. För att förstå hela textens innehåll uppdelas texten i mindre enheter (hänvisad via Fejes & Thornbergs, 2019: 194 - 195).

Widèn (2019) lyfter fram att kvalitativ textanalys följer en lång tolkningstradition som kallas för hermeneutik och som beskrivs om att läsa, förstå och skapa mening från texten. Inom textanalys finns det tre dimensioner att förhålla sig till fast men det finns inget krav att alla tre dimensioner måste användas i analysen (hänvisad via Fejes & Thornbergs, 2019: 221). Widèn förklarar de tre dimensioner på följande:

- Den första dimensionen har fokus på upphovsmannen, författare eller redaktör och det inriktas på vad författare själv skriver.
- Den andra dimensionen riktar fokus mot textens form och innehåll. Analysen utgår ifrån själva texten med fokus mot språkliga och litterära innehåll. Då är det inte författare bakom en text utan språket och texten som står centralt. I stället blir det läsare som tolkar språket och textens innehåll.
- Den tredje dimension är att tolka vilka innebörder som texten får i relation till ett sammanhang utanför texten och textens betydelse fokuserar till samhället (hänvisad via Fejes & Thornbergs 2019: 195-196).

För min uppsats väljer jag den andra dimensionen eftersom det är jag som är läsaren och tolkar språket och textens innehåll genom att lyfta fram karaktärernas betydelsefulla citat i boken för analysen.

2. BAKGRUND OCH MATERIAL

2.1 Frida Nilsson

I Natur & Kultur (Natur & Kultur, u.å.) presenteras Frida Nilsson som berömd barnboks författare som har skrivit flera barnböcker. Hon använder ofta teman som tillhörighet och utanförskap. Några hennes populära böcker är äventyret *Ishavspirater* (2015) och den roliga berättelse *Apstjärnan* (2005) som handlar om en flicka som blir adopterad av en gorilla. Dessutom belönades Frida Nilsson år 2014 med Astrid Lindgren – priset som delas för förtjänstfullt författarskap inom barn- och ungdomslitteratur (Astrid Lindgren AB, 2014).

Litteraturfrämjande verksamhet Barnens bibliotek presenterar Frida Nilsson (f. 1979) som svensk författare, tidigare programledare i Svt-s barnprogram Hjärnkontoret (Barnens bibliotek, 2021).

Hennes första bok, som först var en följetång kom ut 2004 och hette *Kråkans otroliga liftarsemester* (Barnens bibliotek, 2021).

Hon har skrivit många barn- och ungdomsböcker och är ett antal gånger prisbelönt både i Sverige och utomlands och dessutom hedrats med flera olika utmärkelser, bland annat för böckerna *Ishavspirater* (2015), *Jagger, Jagger* (2013), *Hedvig och Max-Olov* (2006) och med bokduon *Hundägarna* och *Kattjägarna* (2023) har hon nominerats till Augustpriset. År 2021 blev hon den första mottagaren av Svenska Akademiens pris för barn- och ungdomslitteratur (Natur & Kultur, u.å.).

Hennes mest kända bok är äventyrssagan *Ishavspirater*, som kom ut 2015. För den boken blev hon belönad med Nils Holgersson-plaketten. Hon är medlem i Svenska Akademiens kommitté för barn – och ungdomslitteratur. Genre hon skriver i är humor, spänning, äventyr och fantasy (Natur & Kultur, u.å.).

2.2 Ishavpirater

År 2016 prisbelönades Frida Nilsson med Nils Holgersson-plaketten för boken *Ishavspirater* (2015). Nils Holgersson-plaketten grundades år 1950 och delas ut årligen av Svensk biblioteksförening till författaren av föregående års bästa barn- och ungdomsbok (Svensk Biblioteksförening, 2016).

Natur & Kultur presenterar kommentarer som läsarna har skrivit om *Ishavspirater* (Natur & Kultur u.å.); *En av årets bästa böcker (Andreas Palmaer, Dagens Nyheter)*. *Med Ishavspirater har Frida Nilsson skapat en episk berättelse om systerskap, mod och vikten av att bevara sin mänsklighet i en iskall vuxenvärld (Jens Liljestränd, Expressen)*; *Författaren är vår nya Astrid Lindgren och bokslukande tomtenisar kommer att kasta sig över detta frostgnistrande sagoäventyr (M Magasin)* (Natur & Kultur u.å).

Ishavspirater utspelas på små öar och runt havet. I vilken era handlingen utspelar finns inte med men genom handlingen, karaktärernas klädsel, detaljer, uttryck och införandet av samhället kan läsaren bestämma själv tiden. Huvudpersonen Siri är en 10-årig tjej som bor med sin pappa och lillasyster Miki på ön Blåvik.

På kvällarna, när tjejerna går och lägger sig, berättar Siri för sin syster legenden om sjörövarkaptenen Vithuvud. Han är en grym piratkapten som seglar havet i sitt skepp Snökorpen och kidnappar barn. Barn som faller i hans fälla återvänder aldrig. Det sägs också att han har en dotter som är lika grym som sjörövarkaptenen Vithuvud.

En gång när Siri och Miki går till en annan ö för att plocka bär, tappar Siri sin lillasyster ur sikte och hon blir fångtagen av pirater. Siri bestämmer sig att ensam hitta sin syster. På vägen till sin syster möter Siri olika människor som både hjälper och förhindrar henne. Hon hamnar på skeppet *Polstjärna*, där hon träffar skeppskocken Fredrik och de blir vänner. När Fredrik får höra vad som hände med Siris lillasyster lovar han att hjälpa henne med sökandet. Eftersom för många år sedan blev nämligen Fredriks syster också fångtagen av Vithuvuds pirater.

Under sina äventyr hamnar Siri på Vargön, där hon träffar vargjägaren Nanni. Under sitt äventyr möter Siri med Einar, en pojke i hennes ålder. Einar hittar Siri liggande i skogen och tar med henne hem. Einar ger Siri en sten som kommer att bli ödesdiger för Vithuvud. Siri ger sig i väg igen och träffar Fredrik, som hon sedan dess har skilt vägarna med. Tillsammans med Fredrik hittar de Vithuvuds ö. Fredrik och Siri blir fångtagna av piraterna. Ett nytt äventyr börjar igen, fullt av oväntade möten och död.

3. TIDIGARE FORSKNING

I min uppsats har jag fokus på hur framställs karaktärerna i skönlitterär barnbok och hur förhåller sig gestaltningen av karaktärerna till de traditionella könsmonster. Nedan presenteras ett urval av tidigare forskning som jag finner relevant i denna uppsats.

Daniel Lagrè genomförde i 2017 en komparativ analys med titeln *Äventyrsberättelse, hundra år senare av Frida Nilssons bok Ishavspirater (2015) och Robert Louis Stevensons Skattkamarön (1883)*. Han undersökte likheter och skillnader mellan böckernas handlingsförlopp, miljö, karaktärs- och personbeskrivningar samt genre. I karaktärsanalys har han fokuserat på tre karaktärer och analyserat dem som protagonist, antagonist och medhjälpare (Lagrè, 2017).

Min uppsats överlappar delvis Daniel Lagrès komparativ analys eftersom det analyserades tre gemensamma karaktärer vilka är Siri, Fredrik och piratkapten Vithuvud. Min analys skiljer sig från Daniel Lagrès analys enligt följande:

- Jag använder som metod en kvalitativ textanalys
- Jag genomför en djup karaktärsanalys med fokus på hur karaktärerna framställs i *Ishavspirater* och hur förhåller sig gestaltningen av karaktärerna till de traditionella könsmonstren.

Könsroller inom barnlitteratur är ett växande forskningsfält och en hel del olika verk har skrivits om detta ämne. Det har genomförts många olika utforskningar för att analysera olika litterära karaktärer.

I 2006 genomförde Maria Jehander och Lena Odelberg en kvalitativ studie med titeln *Hur ser könsroller ut i modern barnlitteratur? En studie av sex ofta utlånade barnböcker vid Linnéstadens och Västra Frölunda bibliotek*. Målet var att utreda vilka genusrelaterade skillnader och likheter nämndes i populära barnböcker och kriterierna var svenska författare samt analyserade sex barnböcker av genusperspektiv. Hennes analysresultat visade att traditionella könsroller är ganska vanliga dessutom beskrivs mammorna ofta som tjugiga och

oroliga, dessutom är det de som tar hand om barnen. Papporna framställs som mer lugna. Böckerna omnämner vuxna antingen som "kvinnor" eller "män", medan barnen inte beskrivs så stereotyp. Sammanfattningsvis finns de traditionella könsrollerna även i 2000-talets barnlitteratur och detta påverkar barnets ståndpunkter, uppfattningar och känslor. (Jehander & Odelberg, 2006).

I 2016 skrev Linnèa Almroth en textanalys med titeln *Caramba, vilken kvinna! - En studie av genuskildringar i barnlitteratur och analyserade utifrån genusperspektiv populär barnlitteratur*. Där valdes ut fem mest lånade skönlitterära böcker år 2015 och analyserades med hjälp av Maria Nikolajevas motsatsschema med fokus på stereotypa manliga och kvinnliga könsroller. Analysen av mänskliga karaktärer i barnböcker fokuserades på deras utseende, egenskaper, handlingar och hur känslor beskrivs. Resultaten visade att kvinnliga karaktärer ofta gestaltas både stereotyp och som normbrytande. Böckerna innehöll ofta beskrivningar av hur pojkar och flickor bör bete sig. Å andra sidan framställdes manliga karaktärer ofta som försvarare, men det fanns också flera maskulina karaktärer som bröt med traditionella manliga beteenden. Sammanfattningsvis klassificerades majoriteten av karaktärerna som genusstereotyper, medan få ansågs vara normbrytande. (Almroth, 2016).

4. TEORI

I detta kapitel presenterar jag professor och litteraturvetaren Maria Nikolajevas (1998) teori som baserar sig på hur traditionella könsroller och förväntningar framställs i barnböcker. Nikolajeva presenterar i sin teori ett schema för manliga respektive kvinnliga egenskaper (se Tabell 1). Detta kapitel bygger sig på hennes bok *Barnbokens byggklossar* (1998) och även om boken blev publicerad i 1998 är det fortfarande relevant för användning eftersom bokens material är aktuell och användbar även nu för tiden.

4.1 Barnlitteratur

Barnlitteratur är litteratur som är skriven för barn och unga. Vissa böcker som primärt var skrivna för vuxna kan också räknas som barnlitteratur om de kan senare redigeras och anpassas för unga läsare. Genom barnböcker förmedlas olika syn på barn och barndom, ibland även motsägelsefulla. Dessa böcker ger insyn hur idéer om barn är kopplade till vuxnas föreställningar. Barndom är inte statistiskt begrepp utan förändras över tid och i olika samhällskontexter (Birkeland & Mjør, 2015: 14). Den snabba teknikutvecklingen har lett till att barn föredrar digitaliserade e-böcker före pappersböcker. Även om digital kultur påverkar litteraturens etik, skapas alltså nya sätt för barnläsning genom att anpassa samtida barnlitteratur (Birkeland & Mjøs, 2015: 29-30).

Litteraturvetaren Nikolajeva lyfter fram att titeln på en bok är mycket viktig för att det är den första intrycket som möter läsaren och det är speciellt barn som väljer böcker efter titeln. Traditionella barnböcker har titlar med huvudpersonens namn och detta avslöjar vem berättelsen handlar om. Moderna barnböcker kan innehålla titlar som inte tillhör till huvudpersonen och det kan skapa nyfikenhet hos läsaren. Vissa titlar fokuserar på ett viktigt objekt eller tema i berättelsen, dessutom finns det handlingsorienterade titlar som beskriver äventyret i boken (Nikolajeva, 1998: 162-164). Typiska motivet i barnlitteratur är att huvudperson letar efter- eller räddar någon, ofta kan det förekomma kamp mellan det goda och onda, detta motiv ger spänning (Nikolajeva, 1998: 43). Nikolajeva skriver att det typiska handlingsförloppet i barnlitteratur handlar om äventyr, hjälten ger sig ut på en resa, lämnar

sitt hem och återvänder med nya kännedom eller skatter (Nikolajeva, 1998: 37). Ett av kriterier av traditionell barnlitteratur är lycklig slut (Nikolajeva, 1998: 41).

4.2 Karaktärer i barnböcker

Nikolajeva ger översikt över flera analysredskap för att analysera litterära personer. Det skapas huvud- eller bipersoner, de kan vara öppna eller slutna, dynamiska eller statiska, platta eller runda, stereotypiska eller allegoriska (Nikolajeva, 1998: 62-64). För att framställa mer heltäckande resultat angående de analyserade karaktärerna använder jag Nikolajevas analysredskap. Nikolajeva lyfter att författare medvetet väljer inre egenskaper för sina bokkaraktärer som barn uppskattar. Vuxna karaktärer kan fungera som förebild för barn men de kan även förtrycka dem för att anpassa sig till samhällets krav. (Nikolajeva, 1998: 80).

4.2.1 Huvudperson (protagonist) eller biperson

Enligt litteraturvetaren Maria Nikolajeva, är *huvudpersonen* centrala personen som handlingen utspelar sig kring och den bär berättelsen genom episoder. I varje kapitel och vändning följer läsaren *huvudpersonens* äventyr. Ibland är *huvudpersonen* eller ibland kallad som *protagonist* en hjälte. Titelpersonen är ofta synonym med *huvudpersonen* i berättelsen. När en bok har samma namn som *huvudpersonen*, är det ofta titelpersonen som står i fokus. Att igenkänna *huvudpersonen* bör man lägga märke till vem som genomgår förändringar eller finner lycka i berättelsen. Barnläsare och vuxna kan ha olika uppfattningar vem som är *huvudpersonen* i berättelsen, eftersom ålder och livserfarenheter påverkar tolkningen av texten. (Nikolajeva, 1998: 56-58).

Bipersoner är andra karaktärer bredvid huvudpersonen. I berättelser har de olika roll och relationer till huvudpersonen. De kan ha varierande funktioner beroende på genre och tidsperiod. Vissa framträder som hjälpare, vän, avsändare eller fiende. Andra kan fungera som hinder och begränsa huvudpersonens frihet. (Nikolajeva, 1998: 83-85).

4.2.2 Statisk eller dynamisk

Statiska karaktärer förblir samma genom hela historien, från början till slut. Deras personlighet och egenskaper ändras inte, de har fastställd identitet. *Statiska* personer träffas

mer i äldre barnlitteratur eftersom den nutida barnlitteraturens primära syfte är att beskriva barnets inre tillväxt och ett sådant mål uppnås av en *dynamisk* karaktär. (Nikolajeva, 1998: 63).

Dynamisk karaktär genomgår en förändring eller utveckling under berättelsens gång. Deras personlighet och värderingar förändras på grund av händelser, konflikter eller upplevelser. De kan lära sig och utvecklas, vilket gör dem intressanta för läsaren. (Nikolajeva, 1998: 63).

4.2.3 Platt eller rund

Karaktärerna kan framställas som *platta eller runda*. *Platta* karaktärer har ganska ofta en enda framträdande egenskap och de beskrivs ofta som goda eller onda eller alternativt med andra stereotypa egenskaper. *Runda* karaktärer har för det mesta flera karaktärsdrag både positiva och kritiska och de framstår oftast som verkliga människor. *Runda* karaktärer kan vara både statiska och dynamiska och det är inte regel att huvudperson alltid gestaltas som dynamiska. *Runda* karaktärer är utvecklande, de kan ha inre konflikter och samt visar de olika nyanser av sin personlighet. Som stereotyper kan de bli minnesvärda. (Nikolajeva, 1998: 63-65).

4.2.4 Genus, kön och könsroller

Eftersom jag använder olika begrepp som har att göra med kön, vill jag förklara hur jag definierar de i ramen av denna uppsats.

Enligt Svenska Akademiens ordlista förklaras term *kön* som “kvinnlig” kön eller “manlig” kön. (SAOL 2022).

Enligt Nationalencyklopedin definieras term *könsroller* som “socialt och kulturellt betingade skillnader mellan könen vad avser beteende, värderingar, normer, föreställningar, resurser, makt och prestige.” (SAOL 2022).

Enligt Nationalencyklopedin definieras termen *genus* som ett annat ord för “människors sociala kön”. Genus kan kopplas till termen *könsroller* som betyder att det är förväntningar och normer vad samhället har bestämt för kvinnor och män dvs. det är kulturellt konstruerad *kön*. Genusvetaren Hirdman beskriver att ordet *genus* kommer från och betyder slag, sort,

släkte, kön. (Hirdman, 2001: 11). Hirdman förklarar att *genus* är inte bara biologisk kategori utan en social konstruktion som formar människors liv. (Hirdman, 2001: 16). Nikolajeva förklarar att genom användning av begreppet *genus* blev det möjligt att lyfta fram och analysera hur sociala normer, förväntningar och strukturer påverkar mäns och kvinnors liv och möjligheter. Det blev tydligt att många skillnader och ojämlikheter mellan könen inte var resultatet av biologiska faktorer utan konstruerade av samhället och kulturella normer. (Nikolajeva, 1998: 64).

4.2.4.1 Framställning av könsroller i barnböcker

Nikolajeva (1998) har bland annat utforskat hur könsroller och förväntningar till dem framställs i barnböcker. En del av hennes teori fokuserar på hur könsroller framställs i barnböcker. Det är teori som jag använder i min uppsats. (se Tabell 1 under). Markerade termer förklaras med hjälp av *Svenska Akademiens ordbok* och flesta av de används i karaktärsanalys. Två adjektiv: *analyserande* och *syntetiserande* saknas definitionen på, eftersom jag hittade inte förklaringen från *Svenska Akademiens ordbok*.

“Manlighet”: Män- / -pojkar	“Kvinnlighet”: Kvinnor- / -flickor
<i>Stark</i> - en levande varelse med stor muskelkraft	<i>Vacker</i> - egenskaper enligt konventionella eller personliga ideal
<i>Våldsam</i> - sker med stor fysisk kraft och ofta orsakar skador	<i>Agressionshämmande</i> - undertryckt aggression
<i>Känslökall</i> - saknar varma känslor	<i>Emotionell, mild</i> - att visa starka och påträngande känslor
<i>Aggressiv</i> - öppet fientligt inställd och beredd att gå till anfall	<i>Lydig</i> - som lyder (någon) utan motstånd
<i>Tävlande</i> - mäta sina krafter eller konkurrera	<i>Självuppoftande</i> - offra egen bekvämlighet el. standard för andras skull

Rovgirig – med rovlysten	Omtänksam, omsorgsfull – visar omtanke (förstår och hjälper)
Skyddande - värna och försvara	Sårbar - som lätt ger vika för angrepp
Självständig - som i sina handlingar och tankar följer sitt eget omdöme, som har sina egna åsikter och uppfattningar	Beroende - som på ett avgörande sätt påverkas av någon eller något
Aktiv – verksam, driftig	Passiv - som underlåter av egen kraft uträtta något
Analyserande	Syntetiserande

Tabell 1. Schema för kvinnliga respektive manliga egenskaper. (Nikolajeva, 1998: 65).

Nikolajeva lyfter fram att alla kvinnliga och manliga litterära karaktärer inte följer detta schema, men det ger ändå grund till analys av stereotypa skildringar fast genom tiderna är dessa föreställningar ändrats. (Nikolajeva, 1998: 64). Ibland beskrivs kvinnor som självständiga och aggressiva, också som inte lydiga och starka. Många kvinnor har historiskt sett haft en roll i att laga mat och ta hand om hushållet. Män har ofta setts som beskyddande och som modiga räddare (Nikolajeva, 1998: 81). Karaktärer kan förändras under berättelsens gång och både samhällliga och litterära syn på könsroller har förändrats med tiden. Från traditionella stereotyper till mer jämställda karaktärer.

Enligt Nikolajeva kallas kvinnor som avviker från de traditionella kvinnoosysslorna och uttrycker självständighet och bestämdhet ibland för *pojkflickor*. (Nikolajeva, 1998: 80-81).

Litteraturvetaren Maria Andersson (2020), lyfter i Ellen Idström bok *Tvillingsystrarna* (1893) fram att begreppet *pojkflickan* dök upp i nordamerikanska flickböcker under första hälften av 1800-talet och blev efter Jo i Alcotts *Little Women* en vanlig karaktär och hens karaktärsdrag kännetecknas som vildhet och lek i det fria. (Andersson, 2020: 104).

5. Analys

För att analysera karaktärer hjälper det förstå vilka litterära karaktärer författare använder i barnlitteratur. Genom att använda olika analysredskap kan det synliggöras hur karaktärer framställs och bland annat hur kön och könsroller framställs i litteraturen. I uppsatsen presenteras betydelsefulla citat från boken *Ishavspirater* för att illustrera analysen. Under rubriken *Inre gestaltning* har jag samlat andra relevanta citat som beskriver karaktärerna men inte är en del av andra rubriker. Först analyserar jag karaktärer med hjälp av analysredskap. Kortare citater är kursiverade, längre anges i egna avsnitt i texten. Därtill kommer det att användas motsatsschemans manliga respektive kvinnliga egenskaper (se Tabell 1) för att utforska både stereotypa och normbrytande könsroller som förekommer i *Ishavspirater*. I karaktärsanalys används motsatserna från Nikolajeva motsatsschemat (se Tabell 1) och detta på grund av att det är verktyg för att framställa stereotypa egenskaper hos de sex utvalda bokkaraktärerna. Ett par av motsatserna av Nikolajeva tabell bygger faktiskt inte på motsatser. Litteraturvetaren Nikolajeva presenterar manliga karaktärer som *starka* medan kvinnliga karaktärer introduceras som *vackra*. I svensk ordbok definieras termen *stark* är motsatsord *svag*. (SO 2021). I Svensk ordbok förklaras termen *vacker* med motsatsord *ful*. (SO 2021).

5.1 Karaktärsanalys

Nedan presenteras karaktärsanalys av de sex utvalda karaktärerna från *Ishavspirater* (Nilsson 2015). För att skapa mångfald bland karaktärer analyseras det sex utvalda karaktärer från boken, vilka består av två barn från olika kön och två manliga- och kvinnliga karaktärer. I boken finns det ca. fyrtio karaktärer. Alla de sex utvalda karaktärer spelar en viktig roll i berättelsen och för händelser framåt dessutom är de kopplade till huvudpersonen Siri.

5.1.1 Siri

Siri är en tioårig flicka som bor tillsammans med sin gamla far och lillasyster Miki i en liten stuga på ön Blåvik. Eftersom Siris mor är död är det hon som tar hand om både sin gamla far och lillasyster. På kvällarna berättar hon sagor för sin lillasyster och på morgnarna är det hon som vaknar tidigast för att tända spisen. När hennes lillasyster blir tillfångafångtagen av

piratkaptens Vithuvuds pirater bestämmer Siri att rädda sin syster. Eftersom hennes far är gammal visar Siri modighet och ger sig ensam ut för att rädda sin lillasyster.

5.1.1.1 Utseende

Hon beskrivs med korta svarta hår och stora ögon, hon är klädd i byxor, stövlar och en jacka.

5.1.1.2 Huvud- eller biperson

Siri finns med i bokens alla episoder och hela äventyret kretsar runt henne, hon är den centrala figuren. Siri är jag-berättare och hennes tankar och känslor är kända för läsaren. Alla nya bekanskap och möten är relaterade till henne och det är hon som beskriver andra karaktärer.

5.1.1.3 Statisk – eller dynamisk, platt eller rund

Siris karaktär kan betecknas som statiskt och rund eftersom hon behåller sina beteende och egenskaper under berättelsens gång. Hon lär sig av sina erfarenheter och under berättelsens gång blir hon mer självständig. Hon är fokuserad på att rädda sin lillasyster från piratkaptens Vithuvud och det får läsaren veta direkt från början, hon är övertygad i sitt syfte: *“Jag ska söka upp Vithuvud”, svarade jag/.../ “Han har tagit min syster och jag tänker ta tillbaka henne.”* (s. 35)

5.1.1.4 Inre persongestaltning

Ett karaktärsdrag som kännetecknar Siri är att hon är emotionell. Berättelsen börjar med att Siri och hennes lillasyster åker till ön Järnäplen för att plocka bär. När hon upptäcker att hennes lillasyster är tillfångtagen av Vithuvuds piraterna, rusar hon hem. Hon tror att när folk får reda på vad som har hänt, kommer de att hjälpa till att rädda hennes syster från piraterna men ingen vill hjälpa henne pga. rädsla: Jag höjde rösten så att alla skulle höra: *“Vi måste skynda oss!” skrek jag. “De seglar västerut från Järnäplet!- De är säkert redan vid Sälskären!”* (s. 28 – 29)

När Siri har lämnat hemmet och hamnar på ön Snöros. Där möter Siri en liten sjöjungfru och de blir vänner men hon kan inte stanna på ön eftersom hon måste rädda sin lillasyster. På toppen ett berg har Siri placerat en flagga som en signal för passerande fartyg. Hon hoppas att någon kan se det och rädda henne. När hon upptäcker att den lilla sjöjungfrun har brutit

ned flagan och gömt den pga. av att Siri vill åka därifrån, då blir hon rasande: “Förstår du vad du har gjort! Skrek jag. Förstår du vad du har ställt till med? Jag vill aldrig mer se dig!” (s. 165)

Siri visar upp självständighet när hon lämnar hemmet och ger sig ut ensam på en farofylld resa för att rädda sin lillasyster dessutom emotionalitet när hon skriker på lilla jungfru.

Hon vet att det inte blir lätt men hon är beredd att kämpa: -

“Jag tömde säcken på pappas kläder och stoppade ner min tjocka tröja med kragen och två par sockor. Sen slängde jag säcken över axeln och slog upp dörren. Nog för att jag visste att mina chanser att övermanna Vithuvud var minst lika små som någon annans. Men jag hade i alla fall inte bestämt mig för att dö där ute på Ishavet. (s. 33)

Siri visar upp självständighet och modighet när hon tar emot beslutet att ge sig iväg ensam för att övermann Vithuvud.

När Siri befinner sig i Vargön måste hon skjuta en varg för att skydda sig. Men i stället att döda vargen skjuter hon i luften. Siri vet att det är farligt att släppa vargen fri men hon tycker synd om vargvalpar och visar upp känslor, omständighet och skyddandet: “Då bestämde jag mig. Jag laddade på nytt men riktade pipan rakt upp i luften – och så sköt jag.” (s. 101-102)

Enligt analysen visar Siri inre persongestaltning att hon är aktiv, emotionell, omständig, självständig, modig och skyddande.

5.1.1.5 Genus

Siri visar upp ett flertal av de stereotypa *kvinnliga* egenskaperna ur Nikolajeva motsatsschema (se Tabell 1). Siris karaktär framställs som *emotionell* och *omtänksam* när hon visar upp sina känslor. Hon uppvisar också de stereotypa *manliga* egenskaperna som *modighet*, *aktivitet*, *självständighet* när hon bestämmer att leta ensam efter sin lillasyster och som *skyddande* när hon vägrar att skjuta vargen pga. av att skydda dens vargvalpar.

5.2.2 Einar

Efter att Siri lämnar Vargö hamnar hon på ön Seglen där det bor en pojke som heter Einar med sin mamma. Einar är i samma ålder som Siri. Einars far drunknade för några år sedan och mamma är sträng och håller koll på honom så att han inte går ensam ut pga. av Vithuvuds

piraterna. Einar är i samma ålder som Siri. Einars mamma är sträng och håller koll på honom så att han inte går ut ensam pga. av Vithuvuds piraterna. Men en gång smyger Einar ut till en annan ö utan moderns vetskap och hämtar därifrån hem ett sjöhönsägg. Han gömmer ägget i skjulet och går dit i hemlighet för att se det varje dag. När fågelungen kläcktes ur ägget tar Einar hand om den.

5.2.2.1 Utseende

Han har svarta hår, blekt och vackert ansikte med stora ögon och med sårstreck på kinden, han är klädd i byxor, stövlar och en jacka.

5.2.2.2 Huvud- eller biperson

Einar kan kategoriseras som biperson, eftersom han inte finns i varje kapitel i boken. Han är bara en karaktär i berättelsen som hjälper Siri att gå vidare och uppnå sitt mål. Han har inte så stor roll i berättelsen fast det är han som ger en liten sten till Siri som har stor betydelse i berättelsen.

5.2.2.3 Statisk eller dynamisk, platt eller rund

Einar kan betecknas som dynamisk eftersom det sker förändringar hos honom under berättelsens gång. När Siri först möter honom verkar han godhjärtad eftersom han är vänlig med Siri och tar hand samt skyddar kycklingsägget. Han lägger en varm filt över äggskalet för att behålla den varm. Senare visar han upp ett själviskt drag och blir ond när Siri inte tycker om hans planer. Han blir irriterad och visar upp den emotionella sidan av sig. Einar har flera egenskaper och kan definieras som rund karaktär eftersom han ändras under berättelsens gång. Han presenteras med egenskaper som *skyddande*, *självständig*, *beslutsam*, *emotionell* och *aggressiv* samt också med ombytligt sinne: *Han var inte samma pojke som han hade varit de där dagarna i boden, när vi arbetat med att göra hans kyckling tam. Nej, han var någon annan nu när jag visste hans baktankar med alltsammans.* (s. 210)

Einar drömmer om att bli rik en dag och berättar om sin plan till Siri. Han ville binda repet runt hönsens hals och skicka den till havet för att fånga fisk. När hönsen fått napp och försökte

svälja fisken gick det inte eftersom repet satt så trångt runt halsen att den kunde inte svälja. Då tar Einar alla fiskar till sig.

5.2.2.4 Inre persongestaltning

Einar delar sin hemlighet med Siri om vad han har i boden:

Försiktigt vek han undan filtens flikar och lyfte sen upp nånting som var stort. -Som en rova ungefär: ett hönsägg. "Den ska snart kläckas. Jag hör hur den rör sig." "Jag har önskat mig ett sånt här ägg hur länge som helst. Jag svär att mamman försökte ha ihjäl mig när jag tog det." "När den här kycklingen har kläckts så kommer den att vara min", sa Einar. "Min alldeles egna." (s. 189)

Einars beteende beskrivas som skyddande när han tar hand om kycklingsägget och emotionell när han berättar till Siri att kycklingen kommer att vara bara hans, det tillhör bara till honom.

Einar vill att Siri ska flytta in med sin familj. Han berättar för Siri om sina framtidsplaner hur han blir rik en dag men Siri är inte förtjust om hans planer. Flickans attityd irriterar Einar eftersom han tycker om Siri och vill inte att hon ger sig i väg, han blir arg på henne: -

"Att låta andra slita för att man själv har lust att bli rik." Vid de orden blev Einar så där hård i ansiktet. Hård och tillknäppt. "Om det är så du ser på mig", sa han, "så är det väl lika bra att du reser." "Jag måste inte resa nu på en gång", sa jag. "Jo, nu!" fräste Einar och knuffade mig. "Nu på en gång!" "Vad tar du dig till?" sa jag men Einar knuffade igen, hans ögon var tårade. "Ut, säger jag! Du är inte min vän! Du har inget här att göra!" (s. 208)

Einars beteende kan beskrivas som våldsam eftersom han använder fysiskt styrka och knuffar Siri hårt samt visar hans beteende okontrollerade känslor. Att göra egna planer för framtiden och planera sitt liv kan klassas som att visa självständighet.

Siri är inte säker hur hon hamnade hos Einar när hon svimmade i skogen. När hon pratar med Einar förstår hon att det var han som hittade och räddade henne:

"När det slutade snöa var jag vilse", fortsatte Einar. "Jag körde runt i timmar. Det var svårare med all snön förstås. Och plötsligt låg du där. Jag trodde Du var död först men ..."

"Du levde. Jag satte dig på sparken, band dig fast med min livrem. (s. 243)

Einar är beslutsam och omtänksam när han räddar Siri. Han räddar Siri för att hon är medvetslös och det är kallt ute.

5.2.2.5 Genus

Einar visar upp både manliga och kvinnliga stereotypa egenskaperna ur motsatsschema (se Tabell 1). Från stereotypa *manliga* egenskaperna kan Einar karakteriseras som *skyddande*, *självständig*, *beslutsam* och *aggressiv* när han knuffar Siri. Han uppvisar också de stereotypa *kvinnliga* egenskaperna när han inte kontrollerar sina känslor och blir *emotionell* samt är han också *omtänksam* mot Siri och kycklingen.

5.3.1 Duva

När Duva var barn var hon mycket rädd för allt. När hon blir bortrövad av Vithuvuds pirater föreslår piratkaptenen att han ska adoptera henne. Av rädsla för Vithuvud och det hårda kolgruvaarbetet går Duva med på erbjudandet. Hon bor hos Vithuvud tolv år och med den tiden växer hon upp till en grym och hänsynslös person. Hon jobbar som fångvaktare över den fångtagna barnen och har inga känslor mot dem. Hon gör bara sitt arbete.

5.3.1.1 Utseende

Hon beskrivs som ful kvinna, med gula vanvårdade tänder, ljusa ögon och långa vita hår. Hon är klädd i byxor och jacka av skinn dessutom har hon en bössa.

5.3.1.2 Huvud- eller biperson

När Siri blir tillfångatagen av Vithuvudpiraterna, förs hon till ett hus. där de kidnappade barnen arbetar. Siri blir tillfångatagen av Vithuvuds piraterna. I detta mörka ställe träffar Siri Duva, som är fångvaktaren för de fångtagna barnen. Duva är den som övervakar deras arbete och ser till att de inte rymmer. Duva är en viktig karaktär i berättelsen fast kan definieras som biperson eftersom hennes roll inte finns i huvudfokus, snarare hjälper hon handlingen vidare.

5.3.1.3 Statisk eller dynamisk, platt eller rund

Duva kan karakteriseras som dynamisk och rund, eftersom hennes egenskaper förändras under berättelsens gång. Som barn var Duva ett blygt barn medan som vuxen en grym fångvaktare.

Senare kommer fram andra egenskaper i hennes karaktär som medkänsla, självsäkerhet och känslomässighet. Duva genomgår en betydande förändring i berättelse.

"Jag tackade ja. Jag valde att bli hans dotter. Jag gjorde det för att jag var rädd. Rädd för slitet, rädd för att knäckas där nere, dö och inte finnas mer." (s. 336)

"Du säger att du har sålt själen", sa jag till Duva. "Men det är inte sant.

Den har bara haft det lite kallt och otrevligt de sista tolv åren och då uppför den sig därefter.

Det kan dröja innan det går att locka fram den ur idet." (s. 379-380)

5.3.1.4 Inre persongestaltning

Siri och Duva träffas för första gången i huset där piratkaptens Vithuvud kolgruvan ligger. När Siri blev fångtagen av pirater knöts repet över hennes hals och hon släpades som en säck till huset. Duva arbetar som barn fångvaktare och uppfyller bara sina plikter utan att visa upp minsta medkänsla mot barnen:

Duva spottade ut några senor på golvet, torkade munnen med handryggen och reste sig.

Hon tog repet från Bragder, förde mig bort till väggen där det fanns långa rader med spikar.

Vid några av dem hängde det bärkorgar, men inte alla. Duva fäste repänden vid en av spikarna och sen gick hon och satte sig vid sin mat igen. (s. 277)

"Duva hade nycklar vid sitt bälte. Hon började i tur och ordning låsa fast alla barn.-

Hon använde förstås de där järnbanden som satt vid varje säng, slog dem om var och ens tunna lilla vrist. De flesta vaknade inte ens under tiden." (s. 292-293)

Duva är känslökall och våldsam.

Duva visar sina känslor mot vargen som är fångtagen och behandlas mycket grymt av Vithuvud. På en natt tar Duva med sig Siri till Vithuvuds boende. Hon berättar till Siri att under nätterna när Vithuvud sover befriar hon vargen från sina bojor: "*Hon tog lapparna från vargens ögon, åh, det var fina stora gråa ögon och de såg lugna ut. Vargen slickade henne på händerna - och då tog Duva loss den ur selen!*" (s. 333-334)

Duva kan kännetecknas både som omtänksam och skyddande när hon visar upp sin medkänsla till djuret.

Duva berättar för Siri att hon blev också fångtagen som barn av Vithuvuds pirater och eftersom hon var mycket rädd gick hon med utan motstånd att bli hans dotter: *“Jag tackade ja. Jag valde att bli hennes dotter. Jag gjorde det för att jag var rädd. Rädd för slitet, rädd för att knäckas där nere, dö och inte finnas mer.”* (s. 336)

Duva kan kännetecknas som lydig genom hennes handlingar.

Duva blir mycket emotionell när Siri frågar om hon hette Hanna som barn. Hon berättar till Duva om hennes bror Fredrik som är fångtagen av Vithuvuds pirater och väntar sin öde. Siri berättar att Fredrik blir skjuten imorgon bitti: *“När jag sa det där sista, då var det som om någon släppte på en fördämning långt inne i Duva, hon grät så hejdlöst att jag aldrig hade sett någon gråta så.”* (s. 341)

När piratkapten Vithuvud dör blir Duva efter arv den nya kaptenen. Hon har bestämt att rädda sin bror Fredrik som är fångtagen av piraterna:

“Duva återgäldade inget av de fula leendena, hon sa bara med hög och tydlig stämma: “Släpp fången
“Min pappa är död. Ihjälbiten av sin maskinvarg för att han slarvade med att binda henne. Jag är ny
kapten på Snökorpen. Och ingen ska skjuta den där fången.” (s. 354-355)

Duva kan kännetecknas som självständig eftersom hon väljer och följer efter sitt eget öde.

5.3.1.5 Genus

Duva visar upp både manliga och kvinnliga stereotypa egenskaperna ur motsatsschema (se Tabell 1). Med traditionella *kvinnliga* egenskaperna kan Duva karakteriseras som *omtänksam* när hon visar upp sina känslor och *lydighet*. Hon uppvisar också de traditionellt *manliga* egenskaperna som *modighet*, *självständighet* och *våldsamhet* när hon är barn fångvaktare och behandlar dem grymt utan medkänsla.

5.4.1 Nanni

Med Nanni möter Siri när hon kommer till Vargön. Hon försörjer sig på att jaga vargar. För henne är vargungarna särskilt viktiga eftersom det är största inkomst för henne. Att jaga vargar är farligt men Nanni bryr sig inte om det eftersom pengar är mest viktigast för henne.

5.4.1.1 Utseende

Nannis ansikte är slitet av väder, hon har på sig skinnbyxor, skinnmössa och hon har en bössa.

5.4.1.2 Huvud- eller biperson

Nanni kan betecknas som biperson eftersom hon inte är i berättelsens fokus och hon har mindre betydande roll i berättelsen. Hon kan betecknas som huvudpersonens hjälpare eftersom det är hon som tar hand om Siri på Vargön. Hon bjuder Siri hem till sig och hon övernattar där flera dagar. Siri tycker inte om att Nanni skjuter vargor, hon lämnar henne och fortsätter sitt äventyr:

Egentligen var det kanske galenskap att följa med främmande människa hem. Med vad annat kunde jag göra? Om jag inte hade en härd att sova vid i natt så skulle jag frysa ihjäl. (s. 88)

Nanni kan gestaltas som omtänksam när hon bjuder Siri hem till sig och lämnar inte henne ensam ute på gatan, hon bryr sig om henne.

5.4.1.3 Statisk eller dynamisk, platt eller rund

Nannis karaktär kan betecknas som statisk och platt. Hennes attityd och uppfattningar ändras inte under berättelsens gång, det sker inga förändringar i hennes egenskaper, hon håller fast om sina idéer att skjuta vargor. Hon är en aktiv karaktär, fast känslökall vargjägare som lever farligt liv:

Det var, som hon sa, inte många som föddes på Vargöarna, men desto mer som dog. Att leva lyckökarens liv var farligt. (s. 95)

Nej, det var som Nanni sa, var on en brydde sig bara om att själv överleva. (s. 101)

5.4.1.4 Inre persongestaltning

Siri on Nanni möts på Vargö. Nanni tycker det är ovanligt att ett barn befinner sig ensam på Vargö. Hon stannar för att samtala med Siri och bjuder henne till sitt hem: *“Är du hungrig?” Jag nickade. “Kom med hem till mig då”, sa kvinnan, tog av sig handsken och räckte mig handen. “Nanni.”* (s. 88)

Nanni kan karaktiseras som omtänksam och beskyddande angående Siri, hon visar upp sin medkänsla till henne.

Siri undrar om Nanni jagar också varghonor. Nanni svarar att hon skjuter all varg hon ser eftersom hon är en vargjägare, hennes svar gör Siri mycket ledsen:

“Du kanske aldrig skjuter några vargmammor?” sa jag. “De som har valpar kanske du lämnar ifred?” “Jag skjuter all varg jag ser”, sa hon och sen tog hon med sig ett stycke olagat kött ur låren och gick ut igen. (s. 92)

“Valparna är dem jag allra helst vill ha”, avbröt Nanni. “Varje kväll som jag ligger här i mörkret hoppas jag att i nästa ögonblick ska en mamma och hennes valpar ge sig på köttstycket där ute. Om du visste vad jag får betalt för en levande vargvalp. (s. 97)

Nannis beteende angående djur kan betecknas som våldsam, känslokall och aggressiv. Hon kan betecknas också som aktiv eftersom hon är en vargjägare.

Genom att tala med Nanni får Siri veta hennes åsikter och uppfattningar om livet. Nanni riskerar varje dag med sitt liv när hon jagar vargarna och hon har egen uppfattning om livet:

”Hon stack handen i sin jackficka och tog fram en börs. Hon knöt upp den och visade mig. Oj, så många silvermynt! “Allt det här var varg”, sa Nanni. “Var och en gör sitt för att överleva”, sa hon. “Det gör vargen, och det gör jag.” (s. 97-98)

Nanni kan karaktiseras som självständig, eftersom det är hon som bestämmer och tar emot egna beslut i sitt liv.

5.4.1.5 Genus

Nanni visar upp ett flertal av de traditionella manliga egenskaperna ur motsatsschema (se Tabell 1). Nannis karaktär presenteras som skyddande och omtänksam när hon bjuder Siri hem till sig. Med traditionellt *manliga* egenskaperna kan Nanni karakteriseras som *våldsam*, *aktiv*, *känslokall* och *självständig* när hon berättar om sina uppfattningar om livet. Traditionella *kvinnliga* egenskaperna kan exemplifieras som *emotionell* och *omtänksam*. Att ta risker och leva ett farligt liv utanför hemmet karaktiseras traditionellt som manliga egenskaper. Nannis karaktär framställs med både manliga och kvinnliga egenskaper dessutom beskrivs hon med byxor, vapen och farligt yrke. Enligt genusperspektiv är Nanni

en normbrytande karaktär eftersom hennes egenskaper och utseende inte följer samhällets normer. Hon dominerar med manliga egenskaper.

5.5.5 Fredrik

När Siri lämnar hemmet lyckas hon ta sig upp på fraktskepp Polarstjärna, där möter hon skeppskock Fredrik som blir hennes skyddare på skeppet. Fredrik är en stor och stark man som ingen på skeppet vågar bråka med. När Fredrik hör vad som händer med Siris lillasyster lovar han att hjälpa henne i sökandet. För många år sedan blev Fredriks syster också tillfångtagen av piratkaptens Vithuvuds pirater. Fredrik beundrar Siri om hennes modighet. Siri och Fredrik delar samma öde.

5.5.5.1 Utseende

Fredrik beskrivs som en stor man med stora händer, bredaxlad med lång rött skägg och tjock mage. Han har en bössa.

5.5.5.2 Huvud- eller biperson

Fredrik kan betecknas som biperson, fast hans roll är viktig eftersom det är han som skyddar Siri under berättelsens gång. Men trots detta är det inte han som har centralroll i berättelsen. Han har mycket viktig funktion bredvid huvudperson Siri, eftersom det är han som med sin mod hjälper Siri att nå hennes mål.

5.5.5.3 Statisk eller dynamisk, platt eller rund

Fredriks karaktär kan betecknas som statistisk och platt eftersom han blir densamma under hela berättelsen. Det blir inga överraskningar från honom. Fredrik kan introduceras som platt eftersom hans personlighet inte utvecklas under berättelsens gång, hans roll är att skydda Siri.

5.5.5.4 Inre persongestaltning

Siri och Fredrik träffas första gången på fartyget Polstjärna när Siri letar efter ett sätt att ta sig från hemö Blåvik. Siri är fast besluten att komma ombord eftersom hon ska leta efter piratkaptens Vithuvud. Siri pratar med matrosen och lovar arbeta för resan men eftersom hon

är bara ett barn vägrar matrosen ta henne ombord. Fredrik arbetar som kock på fartyget, han avbryter deras samtal och säger att han behöver hjälp på köket. Tack till Fredrik kommer Siri på fartyget:

“Hon kan göra nytta hos mig”, sa någon med mullrande röst. Han som tydligen hette Fredrik såg på mig. “Då så, Knappen! Då går vi till kabyssen, du och jag. Vi ska ha morgonmålet klart om en timma.” (s. 37-38)

“Pirater är det värsta som finns för den som seglar ett fraktfartyg”,

“Du ska nog inte räkna med att få så många vänner här ombord. Men en har du i alla fall. Så det så.” (s. 38-39)

“Jag tyckte mycket om honom. Han var så snäll och rolig och alltid såg han till att jag inte hade för mycket att göra, frågade stup i kvarten om jag ville vila.” (s. 40)

Fredrik kan karakteriseras som skyddande, omtänksam och emotionell när han hjälper och tar hand om Siri. Tack till Fredrik kommer Siri ombord, när han säger att det är han som behöver hjälp på köket. Från första ögonblicket börjar Fredrik skydda Siri, han tycker synd om en liten kämpare och hjälper henne.

Fredrik bestämmer sig för att han ska hjälpa Siri att hitta hennes bortrövad lillasyster. Han bestämmer sig för att lämna jobb på fartyget och bege sig till Vithuvuds ö tillsammans med Siri. Detta beteende beskriver Fredriks självständighet, det är han som tar emot egna beslut:

“Jag ska be att få ta ut min lön”, sa Fredrik. Och så ska jag meddela att jag mönstrar av när vi kommer till Seglen. Jag och flickan slå följe. Jag ska hjälpa henne att söka upp Vithuvud och ta tillbaka hennes syster.” (s. 66)

Fredrik kan beskrivas som självständig eftersom han är oberoende och tar ansvar för sitt eget liv med egna beslut.

Fredrik och Siri har hittat Vithuvuds ö. De gömmer sig och tittar hur piraterna prickskjuter. När Siri flyttar sig i sitt gömställe faller snön ner och piraterna upptäcker dem. Fredrik vill rädda Siri och överlämnar sig till piraterna frivilligt. Detta beteende beskriver att Fredrik följer efter sin eget öde: *“Det är bättre att de tar en av oss än båda”, sa han. Sen reste han armarnai vädret och ställde sig upp.* (s. 261)

Genom att bete sig så, visar Fredrik modighet för ett gemensamt uppdrag för att Siri kan gå vidare på egen hand.

5.5.5.5 Genus

Fredrik visar upp både traditionellt manliga och kvinnliga egenskaperna ur motsatsschema (se Tabell 1). Fredrik framställs som skyddande och omtänksam när han skyddar Siri. Fredrik visar upp traditionella *manliga* egenskaper och han kan betraktas som *självständig* med egna beslut när han bestämmer att avsluta jobba på fraktfartyg för att hjälpa Siri med lillasysters sökandet. Han har egna åsikter och han är *modig* när han överlämnar sig till piraterna för att Siri kan fortsätta letandet efter sin syster. Enligt motsatsschema (se Tabell 1) framför Fredrik också traditionellt *kvinnliga* egenskaper som *omtänksamhet*.

5.6.1 Piratkaptten Vithuvud

Piratkaptten Vithuvud håller invånarna runt Ishavet under skräck, han kidnappar barn och det går rykten om att barnen ska arbeta i en gruva under jorden. Ingen vet det verkliga sanningen eftersom inga fångtagna barn har återvänt hem. Exakt vilken ö piratkaptten bor på vet ingen. I sin förflutna tyckte han inte om pirater, han önskade bevisa till sin far, att man kan bli rik utan att råna. Han byggde en maskin som skulle förvandla kolbitar till diamanter men hans far tyckte inte om det. Vithuvud såg i sin dröm att det ett barn som hittar honom den hårdaste kolbiten som förvandlas till en diamant. Efter gamla piratkaptens död ärvde Vithuvud hans piratring och blev den nya piratkaptten. Med tiden blev han en grym och hänsynslös piratkaptten Vithuvud.

5.6.1.1 Utseende

Piratkaptten Vithuvud beskrivs som både ung och gammal på samma gång, hans ögonen är ljusa, ögonstenarna ser ut som spikar, långa vita hår är uppsatt i en knut.

5.6.1.2 Huvud- eller biperson

Piratkaptten Vithuvud kan anses som huvudkaraktären i *Ishavspirater*, han är den centrala figuren i boken och nästan i varje avsnitt är han i fokus. Handlingen i boken kretsar runt honom, alla bokens karaktärer vet vem han är.

5.6.1.3 Statisk eller dynamisk, platt eller rund

Vithuvuds karaktär är statistisk och platt karaktär i berättelsen. Han genomgår ingen utveckling och visar grymhet både mot barn och djur. Han behandlar barn som djur genom att låta dem jobba i en kolgryva för att uppnå sin dröm att hitta en hård kolbit som förvandlas till en diamant:

Och vargen gick men Vithuvud slog den med spöet för att den skulle gå fortare. Ja, han slog och slog och vargen ryckte, huden flängdes upp men Vithuvud slog ännu hårdare. (s. 319)

”Det finns en man som använder barn som om de vore djur. Och inuti den mannen, på den platsen där andra människor har själen, där är det lika tomt och kallt som i en isgrotta.” (s. 12)

Vithuvud kan karakteriseras som mycket känslökall och hjärtlös.

5.6.1.4 Inre persongestaltning

När Siri blir tillfångtagen av Vithuvuds piraterna, börjar hon jobba i kolgryvan. Varje kväll går hon till Vithuvud med en hård kolbit att det ska förvandlas till diamant. När Siri möter med Vithuvud berättar han till Siri om sitt förflutna, hur hans far var piratkapten som alla fruktade. Vithuvud gillade inte den tiden hur pirater rånade och dödade människor, så han gömde sig alltid i kaptenshytt:

“Jag avskydde piratlivet”, fortsatte Vithuvud. “Jag avskydde sorgen och eländet vi födde. Jag brukade fly till kaptenshytten när vi bordade fraktfartygen. Gömde mig för skriken och dödandet.” (s. 316-317)

Analysen visar att i förflutna var Vithuvud emotionell, agressionshämmande och tyckte inte om våldsam beteende.

Vithuvud hittar sin fars lexikon står det där hur det byggs diamantfödarmaskin. Det blir hans besatthet och han väljer inte medel hur diamanter tillverkas. Han tror att den hårdaste kolbiten kan göras till en diamant och i sin dröm ser han att det är ett barn som hittar den kolbiten till honom:

Vithuvud gav sin besättning ordern: Skaffa mig barn. Allt annat som ni kommer över när ni rammar, bordar, bränner, dödar, det får ni behålla. Men barnen ger ni till mig. (s. 318)

Det var så märkligt det där, att han inte visste att han var ond. Att gruvan och barnen som slet i den – att han trodde allt det var en god sak. (s. 318)

Analysen visar att det spelar ingen roll på vilket sätt blir han rik. Han bryr sig inte om barn, de behandlas som slavar, viktigast för Vithuvud är uppfylla sin dröm om diamanten. Han saknar medkänsla och är grym mot barnen. Han bryr sig bara om sig själv.

För att genomföra sin idé skaffade han sig en vargvalp, som han kedjade fast vid diamantmaskinen och genom att tortera djuren trodde han sin drömuuppfyllelse:

Vargen trampade oroligt på sin plats, kastade med huvudet men satt för hårt fast för att kunna röra sig ordentligt. Han tog ett spö som stod invid väggen, drog ut någon form av sprint som inte släppte vargen ur selen men som gjorde att den kunde börja gå, runt, runt, runt. Och vargen gick men Vithuvud slog den med spöet för att den skulle gå fortare. Ja, han slog och slog och vargen ryckte, huden flängdes upp men Vithuvud slog ännu hårdare. Det var för att vargen med sin kraft åstadkom trycket i maskinen, trycket som ihop med värmen från brännaren skulle föda Vithuvud en diamant. (s. 319)

Vithuvuds kan karakteriseras som mycket våldsam och aggressiv, för att han använder fysisk kraft och orsakar skador till djur.

5.6.1.5 Genus

Piratkapten Vithuvuds visar upp flera av de stereotypa *manliga* egenskaperna från traditionella motsatsscheman (se Tabell 1), han presenteras som *våldsam* och med *aggressiv* beteende mot både barn och djur. Han saknar medlidande och kan betecknas som *känslökall*. Vithuvud visar upp också stereotypa *kvinnliga* egenskaperna i det förflutna. Egenskaperna som *aggressionshämmande* och *emotionell* kom fram när han var ung och såg piraternas våldsamma beteende och han tyckte inte om det.

6. Diskussion av resultat

Nedan presenterar jag resultat av de sex utvalda karaktärer från boken *Ishavspirater*. För att analysera hur de utvalda karaktärer presenteras i *Ishavspirater* fick jag hjälp av Nikolajevas analysredskap (1998) och för att framställa hur stilfigurer förhåller sig gestaltningen till de traditionella könsmonster i Nikolajevas (1998) motsatsscheman för manliga respektive kvinnliga egenskaper. För mer djupare resultat har jag analyserat och presenterat de sex utvalda karaktärer också från genusperspektiv som hjälper att förstå hur kön och könsroller påverkar uppfattningar och förväntningar i samhället. Jag tycker att detta är relevant när det tolkas bokkaraktärer och deras beteende samt skapar det mångfald bland karaktärerna.

Karaktärer är genusstereotypiska när de beter sig efter normer i samhället, till exempel att flickor/kvinnor framställs som vänliga, med god uppfostran och skickliga, medan pojkar/män ofta beskrivs som busiga och med spänningslysten (Nikolajeva, 1998: 64). Termen *normbrytande* förklaras som beteenden vilken avviker de grundläggande sociala normerna eller förväntningarna inom en viss kultur, grupp eller samhälle (Nikolajeva, 1998: 81).

Nedan presenteras varje bokkaraktär efter analysen.

- Siri

Enligt karaktärsanalysen är Siri huvudperson eftersom det är hon som är centrala figuren i boken, hela handlingen kretsar runt henne. Siris karaktär kan betecknas som statistiskt och rund eftersom hon behåller sina beteende och egenskaper under berättelsens gång. Hon lär sig av sina erfarenheter och under berättelsens gång blir hon mer självständig. Siri presenteras som en kvinnlig karaktär. Hennes inre persongestaltningen efter analysen visar egenskaper som emotionell, omtänksam, självständig, aktiv, modig och skyddande. Från traditionella stereotyp *kvinnliga* egenskaper (se Tabell 1) presenteras hon som *emotionell* och *omtänksam*, dessutom har hon också flera traditionella *manliga* egenskaper som *skyddande*, *modig*, *aktiv*, *självständig*.

Siri beskrivs med både manliga och kvinnliga egenskaper dessutom beskrivs hon med korta hår och med byxor, stövlar och en jacka. Enligt genusperspektiv är Siri en normbrytande

karaktär eftersom hennes egenskaper och utseende inte följer samhällets normer. Hon domineras med manliga egenskaper.

- Einar

Einar kan betecknas som biperson eftersom han inte har så stor roll i berättelsen och han nämns inte ofta, han kan även beskrivas som Siris hjälpare eftersom det är han som hittar Siri skogen när hon är medvetslös och för henne hem till sig. Han hjälper driva handlingen framåt. Einar kan gestaltas som dynamisk och rund eftersom han presenteras med flera egenskaper och hans karaktärsdrag ändras under berättelsens gång. Einar presenteras som manlig karaktär i berättelsen. Från traditionella stereotyp *manliga* egenskaper (se Tabell 1) presenteras han som *skyddande, modig, aktiv, självständig* och med flera traditionella *kvinnliga* egenskaper som *emotionell* och *omtänksam*.

Einar beskrivs med både manliga och kvinnliga egenskaper. Enligt genusperspektiv är Einar en normbrytande karaktär eftersom hans egenskaper inte följer samhällets normer.

- Duva

Duva kan definieras som biperson eftersom hennes roll inte är i centrum i boken fast hon har viktig roll i berättelsens gång, det är hon som för Siri samman med Vithuvud och hon kännetecknas som huvudpersonens medhjälpare. Duva gestaltas som dynamisk och rund eftersom hennes egenskaper ändras betydligt under berättelsens gång. Duva framställs i boken som kvinnlig karaktär. Från traditionella stereotyp *kvinnliga* egenskaper (se Tabell 1) presenteras hon som *omtänksam* och med traditionella *manliga* egenskaper som *skyddande, modig, aktiv* och *självständig*. Hennes yrke är fångvaktare.

Duva framställs med både manliga och kvinnliga egenskaper dessutom beskrivs hon med byxor, stövlar, jacka och bössa som traditionellt kopplas till manliga karaktärer. Enligt genusperspektiv är Duva en normbrytande karaktär eftersom hennes egenskaper och utseende inte följer samhällets normer. Hon domineras med manliga egenskaper.

- Nanni

Nanni kan betecknas som biperson eftersom hon inte har framträdande roll i berättelsen och hon nämns inte ofta i berättelsen, hon kan beskrivas som Siris medhjälpare eftersom det är hon som hittar Siri i Vargö och tar hand om henne. Nanni kan betecknas som statisk och platt eftersom hennes egenskaper och åsikter blir oförändrade under berättelsens gång. Nanni presenteras som kvinnlig karaktär i berättelsen. Från traditionella stereotyp *kvinnliga* egenskaper (se Tabell 1) presenteras hon som *omtänksam*, dessutom förs fram också traditionella *manliga* egenskaper som *våldsam*, *känslökall*, *självständig*, *skyddande* och *aggressiv*.

Nanni framställs med både manliga och kvinnliga egenskaper dessutom beskrivs hon med byxor och bössa som traditionellt kopplas till manliga karaktärer. Enligt genusperspektiv är Nanni en normbrytande karaktär eftersom hennes egenskaper och utseende inte följer samhällets normer. Hon domineras med manliga egenskaper.

- Fredrik

Fredrik kan definieras som biperson eftersom han inte har central roll i berättelsen men han kan gestaltas som huvudpersonens medhjälpare eftersom det är han som hjälper och skyddar Siri genom hela berättelse fram till slut. Han framställs som bakgrundkaraktär och han är inte med i varje kapitel. Fredrik kan betecknas som statisk och platt eftersom det presenteras inga synliga förändringar och utvecklingar i hans egenskaper under berättelsens gång. Fredrik presenteras som manlig karaktär i boken. Från traditionella stereotyp *manliga* egenskaper (se Tabell 1) presenteras han som *skyddande*, *självständig*, *modig* dessutom förs han fram också med traditionella *kvinnliga* egenskaper som *omtänksamhet*. Hans yrke är skeppskock.

Fredrik framställs med både manliga och kvinnliga egenskaper. Han beskrivs med bössa som är farligt och traditionellt kopplas till manliga karaktärer. Enligt genusperspektiv är Fredrik en normbrytande karaktär eftersom hans egenskaper inte följer samhällets normer.

- Piratkaptен Vithuvud

Vithuvud kan definieras som huvudperson eftersom han är centrala figuren i berättelsen, hela handlingen kretsar runt honom, han är i fokus hela tiden. Han gestaltas som statisk och platt eftersom hans egenskaper inte ändras betydligt under berättelsens gång. Vithuvud presenteras som manlig karaktär i boken. Från traditionella stereotyp *manliga* egenskaper (se Tabell 1) presenteras han som *självständig, våldsam, aggressiv, känslökall* dessutom förs fram också traditionella *kvinnliga* egenskaper som *aggressionshämmande* och *emotionell*. Hans yrke är piratkaptен.

Vithuvud framställs med både manliga och kvinnliga egenskaper. Han beskrivs med långa hår. Enligt genusperspektiv är piratkaptен Vithuvud en normbrytande karaktär eftersom hans egenskaper och utseende inte följer samhällets normer.

7. Sammanfattning

Mitt syfte med denna uppsats var att analysera hur mina sex utvalda karaktärerna framställs i skönlitterära barnboken *Ishavspirater* och hur gestaltningen av karaktärerna förhåller sig till de traditionella könsmönstren dessutom för att skapa mångfald i karaktärsanalysen analyserar jag även karaktärerna utifrån genusperspektiv.

Jag skulle svara på frågorna:

- Hur framställs de utvalda karaktärerna i boken?
- Hur förhåller sig gestaltningen av karaktärerna till de traditionella könsmönstren?

Den första resultatet visade att de utvalda karaktärerna framställs i boken med hjälp av analysredskap genom att presentera dem som huvud- eller bipersoner, dynamiska eller statiska, platta eller runda.

Den andra resultatet visade att alla sex utvalda karaktärer representerade minst en traditionell egenskap från Nikolajevas motsatsschema (se Tabell 1). Utvalda kvinnliga karaktärer uppvisade mindre traditionella kvinnliga egenskaper samt utvalda manliga karaktärer visade flera traditionella manliga egenskaper. Resultatet visade att alla utvalda karaktärer domineras av stereotypa manliga egenskaper. Egenskaper av både barn och vuxna var identiska.

Utifrån genusperspektiv kan det föras fram att alla utvalda karaktärer bröt mot normerna, det vill säga att de uppfyller inte samhällets kulturella normer och förväntningar.

Som teori användes det litteraturvetarens Maria Nikolajeva (1998) abstrakta motsatsschema för att analysera hur utvalda karaktärerna förhåller sig till de traditionella könsmönstren och för att analysera utvalda karaktärerna ännu djupare användes det också Nikolajevas (1998) analysredskap.

Som metod användes det kvalitativ textanalys med fokus på textens innehåll och tolkning. Studiens styrka ligger i den mångsidiga karaktärsanalysen, där de utvalda karaktärerna bl.a. analyserades av traditionella könsmönstren och även ur ett genusperspektiv.

Vidare forskning utifrån barnboken *Ishavspirater* skulle kunna vara en analys av vilken epok boken tillhör och vilka könsnormer som var under den epoken eller om det överhuvudtaget fanns några.

8. Resüme

Tartu Ülikool Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond

Maailma keelte ja kultuuride kolledž

Skandinavistika osakond Rootsi keel ja kirjandus

Bakalaureusetöö: "Ettevaatust, piraadid!" Karakterianalüüs Frida Nilssoni raamatu põhjal *Ishavspirater (Jäämerepiraadid)*

Bakalaurusetöö, 45 lk

Autor: Kersti Tammemägi

Juhendajad: Antonina Kostina

Tartu 2024

Kui mõelda sõnadele "lastekirjandus" ja "soorollid", on tõenäoline, et see võib tekitada vastakaid arvamusi. Kindlasti on inimesi, kes leiavad, et lastele ei peaks rääkima soorollidest ning leidub ka neid, kes usuvad, et soorollide tutvustamist peaks alustama juba lapsepõlves. Et tutvustada lastele erinevaid soorolle on väga tähtis osa just lastekirjandusel. Selle žanri sõnumitel ja rollidel, mida just raamatu tegelased edastavad, õpivad lapsed eeskätt vahet tegema heal ja kurjal, ootamatute olukordade lahendamist, aga ka vabadust jääda iseendaks sealhulgas stereotüüpide murdmist.

Stereotüüpide murdmine ei tähenda ainult seda, et vahetatakse sugu, et tüdrukud/naised muutuvad poisteks/meesteks ja ka vastupidi, et lapsi ja täiskasvanuid ei suruta soorollidesse, vaid vabastatakse nendest.

Traditsiooniliselt on raamatutes just meeskarakteereid kujutatud peategelastena, keda iseloomustatakse tugevate ja võidukate kangelastena, kuid tänu kaasaegsetele soorollidele debattidele on üha enam kandvasse rolli kirjutatud naiskarakterid. Tänapäeva lastekirjandus lõhub soorolle ja naisi kirjeldatakse tugevatena nii vaimselt, kui ka füüsiliselt. Mitmekesisus kirjanduses aitab lastele edastada olulist sõnumit, et ka reaalses elus ei ole soorollid jäigad

ning igauks võib olla just selline nagu soovib. Kindlasti ei tohiks unustada, et arusaamad soorollidest ja käitumismustritest on kultuuriliselt erinevad.

Käesoleva lõputöö eesmärk on analüüsida rootsi kirjaniku Frida Nilssoni raamatu *Ishavspirater* põhjal, mil moel on raamatu karaktereid tutvustatud ja analüüsida, kuidas on minu poolt välja valitud tegelaste kujutamine seotud traditsiooniliste soomustritega. Karakterianalüüsi tegemisel kasutasin kirjandusteadlase Nikolajeva (1998) vastassugupoolte tabelit (vt Tabel 1), milles on esitletud traditsioonilised meeste ja naiste iseloomuomadused, lisaks kasutasin Nikolajeva (1998) analüüsi töövahendeid, mis aitasid analüüsida karaktereid põhjalikumalt, tuues välja nende rolli raamatus *Ishavspirater* (2015) (*Jäämerepiraadid*). Et tekitada karakterianalüüsis mitmekesisust analüüsisin karaktereid ka soorollidest lähtuvalt, mille all mõtlen kultuuriliselt konstrueeritud sugu, ühiskonna poolt kehtestatud normide ja ootustega.

Et karakterianalüüs põhjalikum teha, valisin välja kaks lapskarakterit erinevast soost, lisaks kaks nais- ja meeskarakterit.

Väljavalitud raamatutegelasi esitleti analüüsimeetodi kaudu, mille alusel selgitati välja, kas nad on pea- või kõrvaltegelased, dünaamilised või staatilised või lamedad.

Vastates oma lõputöö teisele küsimusele näitas analüüsitulemus, et kõik väljavalitud karakterid esindasid vähemalt ühte soost lähtuvat traditsioonilist isikuomadust. Lapskarakterite ja mees-kui ka naiskarakterite iseloomuomadused samastusid.

Soorollidest lähtuvalt domineerisid kõikidel analüüsitavatel karakteritel traditsioonilised stereotüüpsed maskuliinsed iseloomujooned. Eriti tulid need esile nais karakteritel. Soorollidest lähtuvalt saab öelda, et kõik väljavalitud karakterid olid norme lõhkuvad ehk nad ei vasta ühiskonna poolt kehtestatud normidele ja ootustele.

9. Käll – och litteraturförteckning:

Aggressiv i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

[aggressiv | svenska.se](https://svenska.se/aggressiv) (Hämtad 19.05.2024)

Aggressionshämmad i *Svenska Akademiens ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

[aggressionshämmad | svenska.se](https://svenska.se/aggressionshaemmad) (Hämtad 19.05.2024)

Aktiv i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=aktiv&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Almroth, L. (2016). *Caramba, vilken kvinna – en studie av genusskildringar i barnlitteratur*. Höskolan i Borås. Tillgänglig från:

<https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:941974/FULLTEXT01.pdf>

Andersson, M. (2020). *Framtidens kvinnor. Mognad och medborgarskap i svenska flickböcker 1832–1921*. Makadam förlag. Tillgänglig från:

<https://library.oapen.org/bitstream/handle/20.500.12657/48812/framtidens-kvinnor.pdf?sequence=1&isAllowed=y> pp. 104

Astrid Lindgren Company (2014). *Priser i Astrids namn*. Tillgänglig från:

<https://www.astridlindgren.com/se/om-astrid-lindgren/arvet-efter-astrid-lindgren/priser-i-astrids-namn> (Hämtad 11.05.2024)

Barnens Bibliotek (2021 oktober). *Frida Nilsson* Tillgänglig från:

<https://barnensbibliotek.se/forfattare/frida-nilsson> (Hämtad 27.04.2024)

Beroende i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=Beroende+&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Birkeland, T. og Mjør, I. (2015). *Barnlitteratur – sjangrer og teksttyper*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk. 14, 29-30

Emotionell i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=Emotionell+&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Genus i *Nationalencyklopedin AB* (2023). Tillgänglig från:

<https://www.ne.se/s%C3%B6k/?t=uppslagsverk&s=enkel&q=genus> (Hämtad 24.04.2024)

Fejes, A., & Thornberg, R. (Red.) (2019). *Handbok i kvalitativ analys*. Upplaga 3. Författarna och Liber AB.

Hirdman, Y. (2001). *Genus – om det stabila föränderliga former*. Malmö: Liber AB pp. 11, 16

Jehander, M., & Odelberg, L. (2006). *Hur ser könsroller ut i modern barnlitteratur? En studie av sex ofta utlånade barnböcker vid Linnéstadens och Västra Frölunda bibliotek*. Göteborgs Universitet. Tillgänglig från:

<https://gupea.ub.gu.se/bitstream/handle/2077/623/Vt-06-1030-1.pdf?sequence=1>

Känslökall i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=K%C3%A4nslökall++&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Kön i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=k%C3%B6n&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Könsroller i *Nationalencyklopedin AB* (2023) Tillgänglig från:

<https://www.ne.se/s%C3%B6k/?t=uppslagsverk&s=1%a5ng&q=k%b6nsroller>
(Hämtad 24.04.2024)

Lagrè, D. (2017). *Äventyrsberättelser, hundra år senare – en komparativanalys av Frida Nilsson bok Ishavspirater och Robert Louis Stevensons Skattkamarön*. Örebro Universitet. Tillgänglig från:

<https://oru.diva-portal.org/smash/get/diva2:1128508/FULLTEXT01.pdf>

Lydig i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=Lydig++&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Natur & Kultur (u.å) *Frida Nilsson*. Tillgänglig från:

<https://www.nok.se/forfattare/n/frida-nilsson/cabb27b0-3ff1-4c2e-86ca-ab488ce30de9>

(Hämtad 27.04.2024)

Nikolajeva, M. (1998). *Barnbokens byggklossar*. Studentlitteratur. Lund. pp. 37, 41, 43, 56-58, 62-65, 80-81, 83-85, 162-164

Nilsson, F. (2015). *Ishavspirater*. Natur & Kultur. Stockholm.

Omtänksam i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

[omtänksam | svenska.se](https://svenska.se/omtänksam) (Hämtad 19.05.2024)

Passiv i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=passiv&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Självvuppoftande i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

[självvuppoftande | svenska.se](https://svenska.se/självvuppoftande) (Hämtad 19.05.2024)

Självständig i *Svenska Akademiens ordböcker* (2022). Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=sj%C3%A4lvst%C3%A4ndig&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Skydda i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=skydda&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Svensk Biblioteksforening. (2016, 29 september). *Frida Nilsson tilldelas Nils Holgersson-plaketten*. Tillgänglig från:

<https://www.biblioteksforeningen.se/nyheter/frida-nilsson-tilldelas-nils-holgersson-plaketten/> (Hämtad 11.05.2024)

Stark i *Svenska Akademiens ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=stark&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Sårbar i *Svenska Akademiens ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=S%C3%A5rbar++&pz=1> (24.04.2024)

Tävla i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<tävla | SAOL | svenska.se> (Hämtad 19.05.2024)

Vacker i *Svenska Akademiens ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=vacker&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

Våldsam i *Svenska Akademiens Ordböcker* (2022) Tillgänglig från:

<https://svenska.se/tre/?sok=v%C3%A5ldsam&pz=1> (Hämtad 24.04.2024)

10. Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, KERSTI TAMMEMÄGI annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose *Akta dig för piraterna! En karaktärsanalys av Frida Nilssons bok Ishavspirater*.

„Ettevaatust, piraadid!“ Karakterianalüüs Frida Nilssoni raamatu põhjal „Jäämerepiraadid“, mille juhendaja on Antonina Kostina, reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

1. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 4.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Kersti Tammemägi

31.05.2024

11. Kinnitus

Mina, Kersti Tammemägi, kinnitan, et olen lõputöö kirjutanud iseseisvalt. Kõkidele töös kasutatud teiste autorite töödele, põhimõtteliste seisukohtadele ning muudest pärinevatele andmetele on viidatud.

Kersti Tammemägi

31.05.2024